

VAN DE REDACTIE.

Tweeërlei publiek?

Het is een groot genot te mogen constateeren dat, hoe ongunstig ook nog vrij algemeen wordt geoordeeld over den letterkundigen smaak van het Nederlandsch publiek, in de laatste jaren verscheidene echt litteraire kunstwerken dankbaar zijn ontvangen en dat nu eens niet alleen door de kritiek. Boeken, waarvan de lektuur lang niet gemakkelijk is en van welker schoonheid maar niet de eerste de beste kan genieten, zijn zoowel gelezen als geprezen. Ze zijn druk verkocht en blijven gevraagd. Meer dan vroeger leest men weêr verzen en het is merkwaardig dat niet meer de eenvoudigste, niet meer de huiselijke-haard-poëzie algemeen in den smaak valt, maar dat ons publiek dankbaar heeft geluisterd naar hoog-harmonische smartzangen en dat het heeft genoten van groote gedichten zonder gemoraliseer en zonder opzettelijk daarin gebrachte stichtelijkheid.

Niet alleen hebben wij een nieuwe litteraire kunst gekregen; maar, Godlof! ook een jong, enthoesiastisch publiek om die kunst te begrijpen, te waardeeren, aan te moedigen. Het is alsof een ander geslacht den toon aangeeft, waar over het succes van een boek staat beslist te worden. Vroeger kon een schrijver niet buiten de bescherming van de alleszins eerwaarde mannen, die aangesteld zijn als bewakers van de zedelijkheid. Zij konden — op hoogst enkele, den regel bevestigende uitzonderingen na — een auteur met gevaarlijk schijnende beginselen, een auteur zonder wat in hun oog was: frischheid, gezonden humor, aanbevelenswaardige denkbeelden over het Leven en de Hoogere Macht, vrij wel beletten ooit populair te worden. Er bestond, in ons vaderland, een occulte censuur, die geen boeken liet verbranden, maar beschimmelen.

Thans vonnist een geheel ander soort van menschen. Geloof maar niet dat wij, de critici van beroep, dat zijn. Het publiek stoort zich niet aan de appreciaties der beoordeelaars, ten minste lang niet altijd. We zijn het dan ook maar zelden eens. Doch, al zijn we dat, bij uitzondering, omtrent een nieuw werk van beteekenis, het publiek gaat zijn gang boven onze hoofden heen of onder onze wijsheid door. Het laat menig algemeen geprezen werk links liggen en koopt, in duizenden exemplaren, door ons allen voor prulwerk uitgemaakte romans of gedichten. Alle critici van gezag bij elkander houden geen enkel levensvatbaar werk er onder.

Het litterair ontwikkeld publiek breidt zich meer en meer uit.

Waarom moeten wij dit toeschrijven?

Aan het onderwijs? Misschien wel voor een gedeelte. Maar het onderwijs alleen kan niet den litterairen smaak hebben doen herleven. Bovendien, hoe zouden onze jongere leeraren en andere onderwijzers gekomen zijn aan dat enthoesiasme voor de nieuwe kunst, dat de meesten hunner kenmerkt?